

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію О.В. Лепетюка «Правове забезпечення співробітництва України з Європейським Союзом та його державами-членами у сфері прямого оподаткування» (Одеса, Фенікс, 2016)

На сучасному етапі розвитку міжнародного співтовариства очевидно є значущість, якої набуває питання міжнародного співробітництва у сфері оподаткування. Свідченням цьому є п. 27 заключного документу, прийнятого за результатами третьої Міжнародної конференції з фінансування розвитку (м. Аддіс-Абеба, 13-16.07.2015 р.), до розробки якого залучались експерти з понад 150 держав світу. В згаданому положенні представники держав учасниць засвідчують: «Ми зобов'язуємось розширювати масштаби міжнародного співробітництва з питань оподаткування. Ми закликаємо країни, відповідно до їх національних умов та можливостей, працювати спільно в цілях підвищення транспарентності та прийняття відповідних заходів для забезпечення, зокрема, такого: звітності багатонаціональних компаній перед податковими органами кожної з країн, в яких вони здійснюють діяльність; доступу компетентних органів до інформації про бенефіціарів, а також поступового просування до автоматичного обміну податковою інформацією між податковими органами ...»

Встановлення і розвиток відносин асоціації України з ЄС та його державами-членами у контексті розвитку міжнародного податкового співробітництва ставить перед нашою державою ряд складних завдань. Вони пов'язані з необхідністю забезпечення

узгодженості, послідовності та системності при реалізації зобов'язань України перед її європейськими партнерами у контексті вимог міжнародного правопорядку та правопорядку ЄС. Саме тому обрана дослідником тема є важливою і актуальною з точки зору сучасних потреб вітчизняного державотворення.

Зміст дослідження вказує на те, що його метою є комплексна характеристика правового забезпечення співробітництва України з ЄС та його державами-членами у сфері прямого оподаткування. Сформульована мета зумовила і постановку відповідних завдань, які детермінували структурну побудову роботи. Остання повністю відповідає логіці дослідження та дає змогу в належній мірі розкрити обрану тему.

У першому розділі основна увага сконцентрована навколо виокремлення та характеристики особливостей формування та сучасного розвитку нормативно-правових засад механізму регулювання відносин у сфері оподаткування в рамках ЄС. Автор відмічає, що хоча установчі договори ЄС прямому оподаткуванню безпосередньо не присвячують жодної статті, їх слід вважати важливим джерелом правового регулювання сфери прямого оподаткування. Окремо підкреслюється вагомое значення положень щодо гармонізації

юридичних норм у сфері прямого оподаткування.

Відомо, що однією з «чотирьох свобод ЄС» є свобода вільного руху капіталу і платежів. Причому це єдина свобода, нормативне закріплення якої в установчих договорах безпосередньо спрямоване на регулювання відносин з третіми державами. Саме тому договори про уникнення подвійного оподаткування не лише між державами-членами ЄС, але і за участю третіх держав повинні узгоджуватися з вимогами забезпечення свободи вільного руху капіталів і платежів. Разом з цим й донині, як зазначає автор, зберігається невизначеність щодо можливості застосування різних режимів реалізації цих свобод у відносинах держав-членів ЄС між собою та з третіми державами.

Другий розділ присвячено дослідженню договірно-правових засад співробітництва України з ЄС та його державами-членами у сфері прямого оподаткування. Автор вказує, що договори України про уникнення подвійного оподаткування з державами-членами ЄС є основою для розвитку двостороннього співробітництва у сфері оподаткування. На прикладі положень щодо оподаткування роялті виокремлено ряд спільних рис між відповідними договірними нормами, що обумовлено використанням модельних актів ОЕСР та ООН для розробки тексту договорів про уникнення подвійного оподаткування між Україною та державами-членами ЄС.

У третьому розділі висвітлюються особливості реалізації міжнародних зобов'язань України та ЄС і його держав-членів у сфері прямого оподаткування. Автор вірно вказує, що конституційно-правову основу механізму імплементації договірних норм в нашій державі складають положення ст. 9

Основного закону України. Однак, створений на її основі правовий механізм реалізації договірних норм, зокрема, і в сфері оподаткування, не дає чіткої відповіді на проблемні питання про: 1) правовий статус договорів, які не потребують надання згоди на обов'язковість з боку Верховної Ради України; 2) правовий статус рішень міжнародних організацій, що можуть відігравати важливе значення для тлумачення договірних норм; 3) забезпечення правонаступництва України за договорами СРСР про уникнення подвійного оподаткування та їх співвідношення з наступними аналогічними договорами, які укладаються Україною. При цьому автор не зупиняється лише на виокремленні згаданих проблемних аспектів, але і формулює рекомендації та пропозиції, спрямовані на вдосконалення правових засад забезпечення дії договірних норм у сфері оподаткування.

З точки зору прагматичних потреб, особливе значення має узагальнення вітчизняної судової практики, пов'язаної з договорами України про уникнення подвійного оподаткування. Це дозволило виокремити її негативні характеристики: 1) відсутність єдиної та чіткої методології тлумачення договірних норм у процесі вирішення спорів, пов'язаних з їх застосуванням; 2) низький рівень забезпечення відповідності процесу формування судової практики щодо тлумачення договірних норм у сфері оподаткування вимогам послідовності та системності; 3) відсутність єдиного підходу до розуміння сутності окремих договірних норм через відсутність їх нормативного тлумачення як у відповідних договорах, так і в національному законодавстві.

Таким чином, дослідження О.В. Лепетюка є актуальною, глибокою і

цікавою науковою працею, присвяченою важливим питанням суспільного життя, яка не тільки не залишить байдужим читача, але і стимулюватиме його до пошуку власних відповідей на поставлені у роботі запитання. Залишається лише сподіватись, що подібних досліджень в Україні ставатиме все більше, що сприятиме формуванню належних наукових засад

інтеграції України в європейський правовий простір.

*Доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу дослідження
міжнародного досвіду оподаткування
НДІ фіскальної політики
Університету ДФС України,*

Л.Д. Тимченко

